

NATO'NUN ISLAHI VE HÜR DÜNYANIN GÜVENLİK SİSTEMİ (*)

Eugen GERSTENMAIER

Çeviren : Asis. M. Aydoğan ÖZMAN

«Geleceğin nesillerini harp belâsından korumaya... iyi komşuluk zihniyeti içinde birbirimizle barışık yaşamağa ve milletlerarası barış ve güvenliğin muhafazası için kuvvetlerimizi birleştirmeye... azmetmiş olan biz, Birleşmiş Milletler Halkı... gayretlerimizi beraberce sarfetmeye karar verdik.»

Bu çeşit fikirler, 1945 Haziranında Birleşmiş Milletler Teşkilâtının kurulmasına önayak olmuş ana fikirlerdir. Bunlar izahlarını bezginlikte, yeni harplerden duyulan endişede ve bütün değişikliklerine rağmen, dünyanın gitgide bir bütüne doğru gittiğinin müşahede edilmesinde bulmaktadırlar. Bu yeni bağlılığı, kendi tarzına göre müşahede eden Roosevelt onun programını yapmak istemişti. Maalesef, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı ve onun Güvenlik Konseyi, komünist devletler ile hür dünya arasında gittikçe artan gerginliği ortadan kaldıracak veya azaltacak bir vasıta olduklarını doğrulayamadılar ve bunu Birleşmiş Milletlere bağlanan ümitlerin sukutu takip etti. Moskova'nın idaresi altındaki dünya komünizminin frenlenmez saldırganlığı karşısında, hür dünyayı tesirli bir güvenlik sistemi ile nasiplendirmek zorunlu oluyordu.

I

NATO, Amerika Birleşik Devletleri'nin baş kurucusu oldukları bu sistemin hudutları içerisinde akdedilmiş, bölgesel antlaşma-

(*) Bu yazı «Politique Etrangère» adlı Derginin 1964/4. sayısında (Sayfa : 345 - 358) yayımlanmış ve 22/Ekim/1964 tarihinde «Centre d'études de politique étrangère» üyeleri huzurunda verilmiş olan konferans metnidir. Türkçeye Dr. Eugen Gerstenmaier'in müsaadeleri ile çevrilmiştir.

ların en önemlisidir. OTASE ve CENTO, Amerika Birleşik Devletleri ile Japonya arasındaki güvenlik paktı ve Amerika Birleşik Devletleri'nin, Birleşmiş Milletler bayrağı altında, Kore'deki harekâtı da aynı hudutlar içerisinde bulunmaktadır. Batı siyaset terimi ile, içine kapalı olmayan bu sistem, *roll back*'e, harpten sonra zorla veya hile ile ele geçirilen mevziler dışında, dünya komünizminin az veya çok şiddetle gerilemesine karşı oldukça kolay bir şekilde zafer elde etmiş olan *containment* siyasetinin pratik bir sonucudur. Bu bent kurma siyaseti, onun yerine serbestleme siyasetini yerleştirme eğilimlerine karşı da iyi dayanmıştır.

4/Nisan/1949 tarihinde Kuzey Atlantik Antlaşması imzalandığı zaman henüz Federal Alman Cumhuriyeti mevcut değildi; fakat dünyanın iki bloka ayrılması, o zaman, onbeş yıl sonraki bugünden, belki daha belli idi. Bu onbeş yıl süresince meydana gelen önemli değişiklikler görülmemeliğe gelinemez ve bunların NATO'nun gelişmesi ve muhtemelen değişmesi üzerindeki etkilerinin değeri küçümsenemez. Kaldı ki, Hür Dünyanın siyasetinin veya hiç olmazsa güvenlik siyasetinin, siyasî - askerî bent kurma prensibinden ilham almakta devam etmesine de mâni yoktur.

Dünya siyasetine *containment* kavramını sokmuş bulunan ve NATO'nun kurulmasında da payı olan George Kennan, Tokyo'daki bir karşılaşmamızda bana, Washington'un o zaman sadece hür dünyayı, aynı zamanda «demir perde» ye kadar Avrupa'nın güvenliğini garantileyecek, modern askerî bir güvenlik sistemi ile teçhiz etmek gayesini güttüğünü teyit ediyordu. Amerikalıların ilk başta düşündükleri kuruluş basitti. Bu kuruluş, o zaman Avrupa Hareketini canlandıran modern birleşme fikirlerinden değil, fakat daha ziyade ananevî ittifaklardan ilham alıyordu.

Avrupa'nın birleşmesi fikirleri, Amerikalıları bütün üye Avrupa devletleri ile ayrı ayrı antlaşmalar akdetmektense, NATO içerisinde bütün bir Avrupalılar birliğini tercih etmeye sevkemiş olabilir. Fakat böyle olduğu kabul edilse dahi, bu fikirler elle dokunulabilir hiç bir neticeye ulaşmamışlardır. Bu sebeptendir ki, bir kaç yıl sonra, Avrupa Savunma Topluluğu'nun başarısızlığa uğraması NATO üzerinde hiç bir etki yaratmamıştır. Eğer Avrupa Savunma Topluluğu gerçekleşseydi, son yıllarda bazı faaliyetlerden ve bazı anlaşmazlıklardan tasarrufda bulunabileceğimiz hususu ve NATO'nun ıslahı ile alakalı olarak burada yapmakta olduğum telkinlerin,

bu arada bu Teşkilâtın muhakkak surette gelişmiş olacağı sebebiyle, lüzümsüz olacağı hususu ileri sürülebilirdi. Avrupa Savunma Topluluğu'nun başarısızlığa uğramasının neticelerinden biri, Federal Alman Cumhuriyeti'nin bundan on yıl önce doğrudan doğruya NATO'ya kabul edilmesi olmuştur. Diğer bir neticesi de, NATO'nun bugüne kadar hiç olmazsa hukuken, egemen millî devletin ananevî ittifaklarından ilham alan bir güvenlik sistemi mahiyetini arzemesi olmuştur. Hakikaten NATO, askerî alanda son 150 yıl içerisindeki askerî ittifaklar arasında önemli bir hamleyi temsil eden bir birleşik teşkilât durumuna gelmiştir. Bu husus hiç şüphesiz, blokların gütmekte oldukları siyasete dayanmaktadır; fakat aynı zamanda askerî görüşler ve bilhassa atomik silâhların gelişmesi ile de izah edilebilir. Her üyenin umumî siyaseti üzerinde ittifakın etkilerinin mühim olacağı ve dalgalanmalar meydana getirebileceği kendiliğinden anlaşılmaktadır. Bu siyasetleri bağdaştırmak gayesi ile üç büyükler 1956 yılında, NATO çerçevesi içerisindeki siyasî danışmaların «üye devletlerin millî siyasetlerinin ayrılmaz bir parçası» olmasını tavsiye ettiler. Tatbikatta, şüphesiz bu temenni ve zaruretlerin çok gerisinde kalındı, fakat 1956 yılından beri danışmaların daha geniş ve olgun bir nitelik kazanmasına da engel olunmadı.

Almanlar için bugün NATO, nitelik yönünden, her halde, ananevî ittifak siyaseti örnek ve vasıtalarından farklıdır. Bu intiba bilhassa her alman tümeninin teşekkülü anından itibaren otomatik olarak NATO'nun emri altına konulması ve aynı anda da Federal hükûmetin, doğrudan doğruya olan otoritesinden çıkarılması olayından doğmaktadır.

Alman gözlemcisinin, NATO'nun, yapısı yönünden, hakikaten birleşmiş Avrupa'nın kuruluşları ile kıyaslanamayacağı kavrayabilmesi için, ittifak sınırları içerisinde son iki yıl zarfında gerginliklerin meydana çıkması icap etmiştir. Bununla beraber, NATO'ya geçmiş yılların ittifak sistemlerinin kıstasları yerine birleşme kıstaslarının uygulanması eğilimi, Almanya'da son zamanlarda gittikçe yerleşmektedir. Bu husus, Fransa ile NATO arasındaki ilişkiler hakkındaki Alman halk oyu incelenecek olursa, hiç olmazsa psikolojik sahada önemlidir. Almanya'da, Fransa'nın NATO'ya karşı güttüğü siyaseti tenkid edenler, NATO'nun teşkilâtı ve esası yönünden ayrı bir yapıya sahip olduğunu kabul etmeksizin birleşme kavramlarına dayanarak karar vermeye fazla eğilimlidirler. Fransa'nın, bu-

gün NATO ile olan ilişkilerinde, bazıları birleşme ve Amerika'nın önderliği konusunda, halenki Fransa Devlet Reisinin şahsî istişnasından başka birşey görmek istememekteler. Fransız hükûmetinin NATO'ya karşı olan tutumunun, aynı şekilde çok daha başka sebeplerle, dünya siyasetinin ve silâhlanmanın gelişmesi hususlarında aranması icap eden delillerle de izah edilebileceği genel olarak unutulmaktadır.

Bazı tenkidlerin kaynağı olan bazı noktaları belirtmek istiyorum :

1 — Üye devletlerin, savaş birliklerini NATO'nun emrine tahsis etmek konusundaki davranışları arasındaki çok büyük fark. İttifakın bir üyesi kıtalarını fazlası ile SACEUR emrine tahsis ederken, bir diğeri mevcutlarını geri çekmektedir. Bunun gerçek sebebi ise, üyelerin bir kısmı birleşme sisteminin lüzumsuz olduğunu kabul ederlerken, NATO'nun diğeri üyelerinin, sulh zamanından itibaren askerî birleşmenin, harp zamanında serî hareketin bir şartı olduğu fikrine önem vermelerinde aranmak icap eder. Biz diğeri Almanlar, askerî birleşmenin, klâsik ittifak sistemlerine kıyasla, NATO'nun başarısının başlıca sebeplerinden biri olduğunu düşünüyorduk.

2 — Strateji yönünden mevcut fikir ayrılıkları, tek bir strateji kavramının teşekkülünü ziyadesiyle güçleştirmiştir.

3 — Nükleer strateji konusunda, Amerikan tekelinin doğurduğu ve Fransa ile sınırlı olmayan hoşnutsuzluk, Avrupa'ya inhisar eden bir tecavüz halinde, Amerikan atom kalkanının müessiriyeti hakkındaki şüphe ile şurada burada birleşmektedir. Bu şüpheler bazen Almanya'da serdedilmektedir, fakat buna rağmen bizim Amerikan güvenlik garantilerine olan itimadımızı sarsamamışlardır.

4 — Dünya siyasetini ilgilendiren meselelerin ihtilâflı durumu bir müddetten beri aşikârdır. Bunun neticesi olarak da, siyasî danışmaların tesirliliği ve sıklığı azalmaktadır. Pekin'in tanınması ve Vietnam'ın tarafsızlaştırılması konusundaki anlaşmazlıklar, Kıbrıs uyuşmazlığında birlik yokluğu ve yine doğu blokuna karşı güdülen müşterek kredi ve ticaret siyasetinin bozulması da hep ihtilâf konularıdır.

5 — İttifakın iki üyesi -Türkiye ve Yunanistan- arasında büyük bir anlaşmazlığın çıkması da önlenememiştir.

II

Ne kadar vahim de olsalar, bu mahzurlar giderilemeyecek cinsten değildirler. Bu mahzurlar, bazı üye devletlerin milli siyasetlerinden doğmaktadır ve bu siyasetler değiştirilebilselerdi, mahzurlar da yok olabilirdi. Fakat, kaynağı son onbeş yılın gelişen dünya siyaseti olan bir krizin belirtisi olan bazı anlaşmazlıklar konusunda çözüm yolu başkadır. Gerçekten de bunlar için bazı devletlerin hükümet siyasetlerini gözden geçirmeleri çare olamaz. Derinlemesine bir incelemede bulunma iddiasında olmaksızın şu noktaları belirtmek istiyorum :

1 — Askerî strateji alanında Amerika Birleşik Devletleri atom tekeli artık elinde bulundurmamaktadır. Amerika ile Sovyetler Birliği arasında atom gücü yönünden bir denge kurulmuştur; bu denge, eğer Amerika'nın bugünkü önde bulunuş durumundan zarar görmemişse, Halkçı Çin'in atom klubüne dahil olması ile, hiç olmazsa askerî sahada, tehlikeye de düşmemiştir.

2 — Amerikan üsleri ile kuşatılmış olmaları dolayısı ile Sovyetler Birliği ve Halkçı Çin'in tehdit altında bulunmaları, birkaç yıldanberi Amerika Kıtasının kıtalararası füzelerle tehdit altında bulundurulması ile karşılanmış durumdadır. Aynı şekilde, Sovyetler Birliğini de bugün daha çok uçak veya orta menzilli füze üsleri değil, fakat bu kıtalararası füzeler tehdit etmektedir. Atom silâhlarının gelişmesi hususunda Çin her ne kadar gayret gösteriyorsa da, yeni bir düzene kadar harp halinde kendisini müdafaa edecek duruma erişemez. Hattâ ülkesinin genişliği dahi, artık yeter bir korunma değildir.

3 — Atom gücü ile işleyen denizaltılar ve polaris füzeleri Amerika Birleşik Devletleri için, okyanusaşırı kara üslerinin önemini azaltmıştır.

4 — Siyasi - ekonomik alanda dünya sisteminin iki kutupluluğu, az gelişmiş ülkelerin (üçüncü dünya devletlerinin) meydana çıkması ve aynı şekilde bir doğu ve batı çokmerkezçiliğinin gelişmesi ile, oldukça yumuşamıştır. Muhakkak ki, Khrouctchev'in iktidardan düşmesinin, Sovyetler Birliği'nde Stalin'den sonra yayılmış olan liberal devrenin yakında sona ereceğini haber verdiği ve komünist blokun yeniden birleşmesine işaret sayıldığı kabul edilebilir. Aynı şekilde son olaylar, NATO içerisinde durumun çabuk bir

şekilde düzeltilmesi lehinde yorumlanabilir. Khrouchtchev'in iktidardan düşmesi, Çin atom bombalarının gölgeleri, Güney Doğu Asya'daki komünist tahrikleri ve Kuzey Hindistan'daki Çin emelleri, bütün bunların şu hususlar lehine yorumlanmaları mümkündür - *mümkündür* diyorum - :

1. NATO'nun ıslâhını hızlandırmak,

2. Hür dünyanın güvenlik sisteminin bütünü, uzun zamandan beri kendisini zorunlu kılan bir gözden geçirmeye tâbi kılmak.

Bu ıslah, hür dünyanın menfaati yönünden müstaceliyet arzetsedahi, kabul etmek gerekir ki, maksat motorun basit bir gözden geçirilmesi veya bazı vida ve menteşelerin sıkıştırılması ve hattâ görünüşün sıvanması da değildir. Avrupa'nın iktisaden doğrulması Avrupa'ya yeni bir garanti vermiştir; Japonya'nın iktisadî ve siyasi yönden kalkınması, dünya'nın gelişen olayları arasında belirtilmelidir; bütün bunlar NATO'nun eski yapısının basitçe düzeltilmesi hususu ile sınırlı kalınsızın, yeniden teşkilâtlandırılmasını zarurî kılmaktadır.

NATO'nun kuruluşu başlangıçtan beri, serbest bir ittifakın mahiyetine uygun olarak, NATO'nun bütün kuvvetlerinin, müşterek bir organın idaresi altındaki işbirliğinin mevcudiyetini icap ettiriyordu. Üstün bir millî kumandaya tâbiyet bahis konusu değildi. Dolayısı ile, eski hegemonya kavramlarına ve bu çeşit eski düşüncelere başvurmak da lüzumsuz görünüyordu. Üye devletler bir daire üzerine çizilen ve merkezde birleşen dilimlerle mukayese edilebilirdi. Bu mukayese bugün için dahi, hiç olmazsa hukukî alanda, muteberdir. Tatbikatta durumun başka türlü olmasının kabahati, kanaatimce, Amerika Birleşik Devletleri'nin üzerine yüklenemez. Bunun sebebini, Amerika'nın hegemonya ihtirasında değil, fakat daha ziyade dünyanın tarihî gelişmesi karşısında, dünya siyaseti konusundaki mesuliyetlerinde aramak icap eder. Bu mesuliyet, Birleşik Devletlerin iktisadî ve askerî gücüne, ilmî muvaffakiyetlerine ve aynı şekilde büyük dünya ihtilâfı ile olan manevî bağlantılarına dayanmaktadır.

Fakat öte yandan bu husus şu vaktada da hiç değişiklik yapmamaktadır: NATO'nun ağırlık merkezi başlangıçtan beri Washington'da bulunuyordu; amerikan atom silâhlarının gelişmesinin ve Amerika Birleşik Devletleri'nin siyasetinin tabii bir neticesi olarak bu merkez

yavaş yavaş ve bilhassa Küba meselesinden sonra, birçoklarının nazârında müşterek bir kumandanlığı temsil etmekten çıkmıştır. Hakikatte atom silâhının kullanılması halinde, NATO'nun başlıca kararları, gerçekten de Beyaz Saray'da alınacaktı.

Biz diğer almanlar yönünden, birkaç ay evvel Tokyo'da söylemiş olduklarımı, burada Paris'te tekrarlayabilirim : Bizim, Amerikan garantisinden tamamen emin olabildiğimiz sürece, ileri süreceğimiz ciddi itirazlarımız yoktur. Bununla beraber şunu da ilâve etmem icabeder ki, zamanla Fransız Devlet Başkanı'nın bu teşkilâta karşı şartlar ileri süren tek kimse olmadığını ve aynı şekilde NATO'ya dahil diğer ülkelerde de şüphelerin belirdiğini biz de farkettik. «Tetikte iki veya onbeş parmak» konulu münakaşanın çıkmasına sebep de bu husus olmuştur. Biz almanlar, NATO'nun askerî yapısı ve siyasî etkisinin en ileri dereceye ulaşmasında her türlü menfaati olan sadık bir üye olarak, NATO camiası içerisinde meydana gelmiş az veya çok mühim anlaşmazlıkların sona ermesini bekleyen seyirciler durumunda kalmaya kendimizi yetkili addetmiyoruz. Bunun için, bu hususta mütevazî bir katkı getirmek ve şu hususları teklif etmek istiyorum :

1. NATO kendi içerisinde değişsin,

2. Sadece Avrupa ve Atlantik bölgelerini değil, fakat Amerika ve Pasifik bölgelerini de içine alan iyi yapılı bir güvenlik sistemi içinde birleşsin.

Bu iki bölgenin yapısını ben şöyle düşünüyorum : Bundan böyle NATO tek merkezi (veya M.N.) Washington olan bir daire ile değil, fakat odaklarından biri Washington'da diğeri ise Avrupa'da bulunacak olan bir elips ile temsil edilecektir. Bütün ihtimallere göre Avrupa'daki odak Paris olacaktır. Herhalde bu odak, NATO'nun Avrupa gücünün en kolay toplanacağı ve siyasî yönden değerlendirileceği yer olmalıdır.

Öyle zannediyorum ki, muhafaza edilmesi icap eden bağlar arasında ilk plâna Amerika ve hür milletlerin dünyayı kuşatan güvenlik sistemi ile olan zarurî birliği koymak icap eder.

Alman Millî Meclisi'nde (Bundestag'da), bir Fransız - Alman müşterek siyasetinin en koyu taraftarları dahi, fransızların anlamları icap eden çeşitli sebepler dolayısı ile, bu birliği tehlikeye sokmaya cesaret edemezler. Bu noktada fransız dostlarımla muta-

bık olmaktan çok memnun olurum. Bu tutum, gerçekten, ne Fransa'ya karşı bir istîğna, ne de Amerika'ya karşı aşırı bir tâbiyeti aksettirmektedir. Şu halde bana öyle geliyor ki, daireden elipse geçiş, bizde o kadar az güçlüklerle karşılaşacaktır ki, bu, atlantik ittifağının birleşme çevresini tehlikeye düşürmeyecektir. Bu şartlar içerisinde NATO'nun ıslahının :

1. Bu çevreyi garanti altına alması;
2. Bu birlik içerisinde, yavaş yavaş Avrupa ile Amerika Birleşik Devletleri arasındaki dengeyi yeniden kurması;
3. NATO'nun Avrupa'daki üyelerinin (ki bunlara, doğrudan doğruya atom silâhlarına sahip olmayan üyeler de dahildir), umumî strateji siyasetinin hazırlanmasına daha fazla katılmalarını ve mesuliyet derecelerinin de artmasını sağlaması;
4. Bu stratejinin hazırlanması ve önemli kararlar alınması konusunda NATO'ya üye devletler arasında artan işbirliğine paralel olarak, masrafların paylaşılmasının daha dengeli olmasını sağlaması lâzımdır.

Almanlar, Amerika'nın çok taraflı kuvvet projesinde, bir dereceye kadar, amerikalı olmayan atlantik kuvvetlerinin iddialarının tatmin edilmesi arzusunu görmüşlerdir. Bunun neticesi olarak da, Federal Hükûmet, Çok Taraflı Kuvvet konusunda bir antlaşmaya katılmaya hazır olduğunu açıklamıştır. Alman görüş açısından Çok Taraflı Kuvvet bir ilerleme teşkil etmektedir. Bununla beraber, Fransız ve muhtemelen İngiliz görüş açısından meselenin başka şekilde görüldüğünü anlıyorum.

Mamafih, NATO'nun yukarıda belirttiğim şekilde değişmesi konusunda, ne Fransız ve İngiliz vurucu kuvvetleri, ne Çok Taraflı Kuvvet, aşılması imkânsız birer mani değildirler. Hakikaten önemli olan mesele, elipsin her iki odakının da atom silâhlarını elinde bulundurmasıdır. Her ne kadar zorlukları küçümsememek gerekirse de, elipsin her iki odakının emrine hazır bulunan müşterek atom gücü için müstacel işbirliği, ne Fransız ve İngiliz vurucu kuvveti ve ne de Çok Taraflı Kuvvet ile imkânsız kılınabilir. NATO'nun eliptik yapısı faraziyesinde, bugünden elipsin her iki odakındaki esasen çok gayri eşit nisbetlerdeki atom silâhlarının mevcudiyeti tanzim edilebilir. Fakat bu silâhların kullanılmalarının icap ettirdiği sıkı ve kuvvetli işbirliği, NATO'nun bütününe bir çerçeve içerisinde kuv-

vetli bir şekilde tutmaya yetecektir. Çin atom bombasının patlaması bizi aynı şekilde, atom silâhının kullanılmasına karar verme hususunda birbirine bağlı olan her iki atlantik caydırma merkezinin, komünist emellerine karşı, hesaplanması zor yeni bir tehlikeyle karşı konulmasına müsaade edip etmeyeceği hususunu incelemeye sevketmektedir. Amerika ile işbirliğinde bulunan bir Avrupa caydırma merkezinin, yeni Sovyet hükümetini, bağımsız Avrupa ile, Khrouchtchev'in Amerika Birleşik Devletleri ile yapmak istediği uzlaşmaya benzer bir uzlaşmaya varma çarelerini araştırmak için tahrik edebileceğini düşünmekte mahzur yoktur.

Ne olursa olsun son günlerde cereyan eden hadiseler, mevcut bazı tehlikeleri ve hiç olmazsa komünist blok içerisinde, önceden görülemeyen bazı olayların meydana gelmesinin mümkün olduğunu anlamamızı sağlamıştır. Güçlerin yayılmasını kuvvetlendirme ve milli kültür ve yapıları korumak arzuları ne olursa olsun, Avrupa ve Atlantik bölgesi dışında, yani NATO haricinde, hür dünya için, hassasiyetle işleyecek bir güvenlik sisteminin kurulması ivedelik arzuetmektedir. Hakkaniyet ve sağduyu hür Avrupa milletlerinin bu sisteme bütün imkânları oranında katılmalarını icap ettirmektedir. Birleşmiş bir dünyada, gittikçe artan birbirine bağlı olma durumu bugün artık ne Amerika'ya ve ne de Avrupa'ya kendi başına kalma imkânını vermemektedir. Eğer bugün Avrupa, hakkı olduğuna göre, ciddî olarak kendi görüşünü belirtmek istiyorsa, bunun neticesi ile de bağlanmalıdır.

III

Hür dünyanın ittifakını ilgilendiren ve süratli bir şekilde incelemek istediğim üç meseleye gelmiş bulunuyorum :

1. Mükellefiyetlerin paylaşılması;
2. Atlantik ittifakının coğrafi hudutları;
3. Hür milletlerin dünya çapındaki bir güvenlik sisteminin alanı.

Önce *mükellefiyetlerin paylaşılmasına* dikkati çekmek isterim : Bizim faraziyemize göre mükellefiyetlerin yeniden gözden geçirilmesi ve uydurulması (adaptasyonu) icap etmektedir. Avrupa odakı etrafında toplanan kuvvetlerce deruhte edilen mükellefiyetlerin toptan, Amerika'nın (Pasifikteki bağlantıları hariç olmak üzere)

sadece NATO için üzerine aldıklarına tekabül etmesi lâzımdır. Amerika Birleşik Devletleri'nin kendilerinin olmayan toprakların güvenliği için deruhte ettikleri mükellefiyet istisnai de olsa, eğer hiç olmazsa NATO devletlerinin net istihallerine nazaran yapılan askeri masraflara dayanılacak olursa, bazı Avrupa devletlerinin de Amerika ile kıyas edilebilmeleri gayrı mümkün değildir.

Atlantik İttifakının *coğrafi hudutları* uzun zamandan beri haklı olarak tenkid edilmiştir. Bu hudutlar, Avrupa komünist tehdidinin Asya'ya, Orta Doğu'ya, Afrika'ya ve Lâtin Amerika'ya doğru olan yayılışını göz önüne almamaktadırlar.

Şu halde General De Gaulle'ün, meşhur 1958 Memorandumunda NATO hakkında belirttiği tenkidi kabul etmek icap eder. Bu tenkidinde General De Gaulle, Avrupa'nın Orta Doğu'daki hâdiselere karşı ilgisiz kalamayacağı; Fransa'nın mesuliyetinin Büyük Britanya ve Amerika Birleşik Devletleri gibi Afrika'ya, Hint Okyanusu'na ve Pasifik Okyanusu'na uzandığı; gemi ve uçakların hareket alanlarının ve aynı şekilde füzelerin menzillerinin Avrupa ve Atlantik Bölgesinin sınırlandırılmış güvenlik sistemini fazlası ile aştığı hususlarını belli etmişti.

Bu tenkid bizi doğrudan doğruya, *hür dünyanın güvenliğinin ıslahı* ile alakalı üçüncü meselemize götürmektedir. Amerikalıların tek başlarına uzun zaman dünya polisi rolünü oynamaya hiç arzuları olmadığını belirttikleri her seferde, bizim sağır numarası yapmamız icap eder. Güney Vietnam bozgununun, Büyük Britanya'nın Endonezya'nın Malaysia'ya karşı olan ihtilâfına karışmasının, bu düşünce tarzını kuvvetlendirmesi lâzımdır. OTASE ve CENTO'nun durumları o kadar az tatmin edicidir ki, üzerlerinde düşünülme icap eder. NATO Konseyi'nin, siyasi danışmalarında, bu danışmaları dünyanın diğer bölgelerine (kısmalarına) da yaymak için, bunları sınırlayan coğrafi alanı aşması da tesadüfün eseri değildir. Her ne kadar 1962 Küba krizi, resmen bir «atlantik» olayı teşkil etmemiş ve Antlaşmada belirtilen alanlar dışında cereyan etmişse de, müttefikler tarafından doğrudan doğruya NATO'yu ilgilendiren bir anlaşmazlık olarak kabul edilmiştir.

Bu arada, ittifak içerisinde, yeni üyelerin kabulü konusunda pek çok telmihler mevcuttur. NATO'nun küçük ve orta büyüklükteki üyelerinden pek çoğu, şahsi bağlantılarını Antlaşmada belirtilen müdafaa alanı dışarısına yaymak hususunda, hemen hemen muka-

bil bir itirazda bulunulması mümkün olmayacak bir itirazda bulunmuşlardır. Asya'da veya Afrika'da askerî bir bağlantı düşüncesi, Almanya'da şiddetli bir tepki ile karşılaşmaktadır. Kıbrıs meselesi hakkında fikir beyan etmek hususunda dahi kendimizi hür hissetmemekteyiz.

Atlantik ittifakını mümkün olduğu kadar genişletmek ve ona şimdiye kadar OTASE ve CENTO'ya düşen görevleri vermek eğilimi, tarihte daima doğrulanmış olan şu kaideyi gözönünde bulundurmalıdır : Bir ittifak, üyelerinin müştereken tesbit edilen menfaatlerinin garanti altına alınmadığı bölgelere doğru ne kadar çok yayılırsa, bu ittifak o kadar zayıf olur. Bizim meselemiz yönünden, hür dünyanın güvenlik sistemi, Atlantik İttifakının aynı zamanda Antlaşmada belirtilen bölgenin coğrafi hudutlarının genişletilmesi ve ittifaka yeni devletlerin kabulü ile vukubulacak basit bir genişlemesine dayanmamalıdır. Mesele NATO'yu ve diğer bölgesel sistemleri düzenleyen bir sistem ile halledilebilir. Şu halde, sadece NATO'yu değil fakat aynı şekilde OTASE ve CENTO'yu da yeniden teşkilâtlandırmak icap etmektedir.

Bana bilhassa, Japonya ve Güney Kore'yi de umumî kadroya dahil etmek lüzumlu görünüyor. Bir müddet önce Japon Başbakanı B. İkedâ, Japonya'yı hür dünyanın üçüncü desteği olarak vasıflandırıyordu. Bu fikir beyanı çok önemlidir; bu bizim dünya anlayışımıza uygun düşmektedir; Japon Başbakanı, bir bakıma Amerika ve Avrupa'yı kendilerini hür dünyanın diğer iki desteği olarak kabul etmeye davet etmektedir; böylece, yukarıda bahsettiğimiz iki odaklı elips bulunmuş olmaktadır ki, bunun üzerine kısmen ikinci bir elips daha konulacaktır. Birincisinde, Atlantik elipsi, odaklar Paris ve Washington olarak adlandırılacak, ikincisinde ise, Pasifik elipsi, odaklar Washington ve Tokyo olacaktır. Bütün dünyayı kapsayan bu güvenlik sistemi içerisinde Amerika Birleşik Devletleri, iki bölgesel güvenlik sistemini bağlayan bir kuvvet olarak görülecektir. Sadece millî güçlerinin maddî önemi değil, fakat bu görevdir ki, Amerika Birleşik Devletleri'nin bundan böyle dünyadaki birinci kuvvet sırasını almasını sağlayacaktır.

Asker olmayan bir şahsın, çözüm şekli derinlemesine bir askerî bilgiye ihtiyaç gösteren bir dünya meselesi hakkında bazı fikirler ileri sürmesi her halde affedilecektir. Gerçeği söylemek icap ederse, bana göre daha mühim olan husus, ciddi bir tehdit altında bulunan dünyamızın siyasî durumunun tarafsız bir şekilde incelenmesidir.

Gerçekten de, dünya ittifakı uzun bir zamandan beri tatmin edilmiyorsa, bu bir teşkilât yetersizliğinden değil, fakat siyasî sebepler ve askerî teknoloji sahasındaki ilerlemeler, bilhassa atom silâhları alanındaki gelişmeler yüzündendir. Şu halde âleti ıslah ederken meselenin esasına gidilmeyecektir. Lüzumlu olan son on yılın siyasî, iktisâdî ve teknik değişmelerini gözönüne alacak bir antlaşmanın müttetikler arasında aktidir. Bu son günlerin olayları, bu antlaşmanın akdini müstacelleştirmiş olabilirler. Hür dünya, bunda yeni bir tahrik görse veya görmese de, bütün dünyayı kapsayacak bir güvenlik sistemi kurarak maddî ve manevî üstünlüğünü ispat etmelidir. Bugün hür milletler millî güçlerinin gelişmesini görmekten vazgeçmemelidirler ve vazgeçemezler. Fakat mesele, ancak kudretli bir himayeden emin olabildikleri ölçüde mümkündür.